

Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarına Etkisinin İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri

Nurşen ŞİRİN*
Münire ŞAFAK**
Züleyha YUVACI***
Çağla GÜR****
Nurcan KOÇAK*****
İlhan KOÇ*****

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı “Değerler Eğitimi Programının” anasınıfına devam eden 6 yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkisini ve öğretmenlerin aldıkları eğitim programı ve uygulamalarına yönelik görüşlerinin neler olduğunu belirlemektir. Araştırmada 2 yöntem kullanılmıştır. Değerler eğitim programının etkililiğini belirlemede ön test-son test kontrol gruplu deneme modeli, Öğretmen görüşlerinin analizinde nitel araştırma yönteminin durum çalışması deseni kullanılmıştır. Bu çalışma Turgut Özal Üniversitesi ve Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Turgut Özal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Fonu tarafından 2013-04-017 proje numarası ile desteklenmiştir. Proje kapsamında Ankara’da bulunan ve eğitim almak için gönüllü olan 200 öğretmene eğitim verilmiş, öğretmenler bu programı sınıflarında uygulamıştır. Proje kapsamında eğitim alarak gönüllü olan 4 öğretmenin sınıflarında bulunan öğrenciler çalışmanın deneme grubunu oluşturmuştur. Bu öğretmenlerle aynı okulda bulunan, projede eğitim almayan ve programı sınıflarında uygulamayan 4 öğretmenin sınıflarında bulunan öğrenciler ise çalışmanın kontrol grubunu oluşturmuştur. 50 çocuk araştırmanın deneme, 46 çocuk ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Öğretmenler proje değerlendirme formunu aracılığı ile programı ve kendilerine sunulan eğitimi değerlendirmişlerdir. (N=72). Bu araştırmanın deneysel verilerini elde etmek için Gür (2013) tarafından geliştirilen Davranışta Değerler Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin uyguladıkları programı ve aldıkları eğitime değerlendirmede araştırmacılar tarafından geliştirilen Öğretmen Proje Değerlendirme Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Değerler Eğitimi Programı: Program Şirin, Şafak, Yuvacı, Bayrak ve Öztürk tarafından geliştirilmiştir. Değerler Eğitimi Programı geliştirilirken Piaget, Vygotsky, Skinner, Gardner ve Bloom’un eğitim yaklaşımları temel alınmıştır. Program çerçevesinde Sevgi, Dostluk ve Arkadaşlık, Saygı, Empati, Sorumluluk, Doğruluk Dürüstlük, Nezaket Davranışları, Emanet temaları işlenmektedir. Temalar her ay bir tema olacak şekilde işlenmektedir. Her tema Tanımlama, Davranış Tasvir, İhtiyaç Hissettirme, Örnek Olma, Hareketi Besleme, Tekrarlama ile Pekiştirme Kullanma, Aile Eğitiminin ve Katılımının Sağlanması, Sosyalleşme ve Uygulanan Sosyal Projeler, Kaydetme, Geri Dönme süreçlerinde işlenmiştir. Çalışma süresince ayda bir gün öğretmenlere eğitim verilmiş, öğretmenler de programa ilişkin aylık uygulamalarını sınıflarında gerçekleştirmişlerdir. Gönüllü 4 öğretmenle programın uygulaması ve araştırmacılar tarafından deneme ve kontrol grubu çocuklarla ön test ve son test uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Program bitiminde öğretmenler projeyi değerlendirmişlerdir. Değerler Eğitimi Programının etkili olup olmadığına yönelik olarak çocuklarla gerçekleştirilen nicel çalışma kapsamında grup ortalamaları arasındaki farklılık bağımsız t-testi bağımlı gruplar için t-testi kullanılmıştır. Öğretmen görüşlerini değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilen çalışmada ise f ve % dağılımları SPSS 16.0 versiyonundan yararlanılarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin almış oldukları Değerler Eğitimi Programını uygulama eğitimine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin olarak gerek kendilerinin, gerek öğrencilerinin olumlu kazanımlar elde ettiklerini düşündükleri ve değerler eğitimi programını kapsamlı ve uygulama konusunda faydalı buldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, okul öncesi.

* Öğr.Gör., Turgut Özal Üniversitesi, nsirin@turgutozal.edu.tr

** Öğr.Gör., Turgut Özal Üniversitesi, msafak@turgutozal.edu.tr

*** Uzman, zuleyhagonca@gmail.com

**** Doç.Dr., Turgut Özal Üniversitesi, cgur@turgutozal.edu.tr,(Corresponding Yazar)

***** Yrd.Doç.Dr., Turgut Özal Üniversitesi,nkocak@turgutozal.edu.tr

***** Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi eski Müdürü

Makalenin Gönderim Tarihi: 25.12.2014; Makalenin Kabul Tarihi: 17.11.2015

Curriculum Of Education Of Values Effecton 6 Years-Old Children and Teachers Opinions In Terms Of The Curriculum and Education Program

ABSTRACT

The main purpose of the present study is to determine the effects of Curriculum of Education of Values on 6 years-old preschool children's display of these values in their behaviors and identify teachers' opinions in terms of the training they had and its applications they experienced/conducted. Two different methods were used in the study. The usage of pre-test and post-test model with control group to determine the effectiveness of the education of values curriculum, and case study design of the qualitative research method to analyze teachers' opinions. 200 teachers from Ankara wanted to have the training and participated voluntarily. They applied the program in their classrooms. Within the context of the project the students in 4 teachers' classes formed the pilot group of the project. Students of 4 other teachers who were in the same school with the experimental teacher group, didn't take any training and didn't apply the program in their classrooms participated as the control group. There were 50 children in the experimental group and 46 in the control group. The teachers assessed the program and the education process with the project evaluation form(N=72). To collect the experimental data of the present study, the Value in Behavior Questionnaire and Personal Information Form developed by Gür (2013) are used. In order to evaluate teachers' opinions regarding the program they applied and the training they had, Teacher's Project Evaluation Form which was developed by the researcher is used.

Curriculum of Education of Values: The program developed by Şirin, Şafak, Yuvacı, Bayrak and Öztürk. While Curriculum of Education of Values was being developed Piaget, Vygotsky, Skinner, Gardner and Bloom's education approaches were used as base. Within the context of the program the following topics were studied; Love, Friendship, Respect, Empathy, Responsibility, Honesty, Kindness Behaviors and Trust. Every month one topic is studied. The process for each was; Definition, Behavior Description, Feeling the Need for it, Being a Model, Fostering the Behavior, Reinforcing with Repetition, Providing Family Training and Participation, Socializing and Social Projects that are Applied, Recording, Going Back Process. In terms of the effectiveness of the Curriculum of Education of Values, the quantitative data regarding the differences between the groups analyzed via independent and dependent t-test. Regarding teachers' opinions the data were analyzed by making use of f and % ranges, SPSS 16.0 version was used for this. According to the results of the present study, Curriculum of Education of Values was effective on 6 years-old children's display of the values in their behaviors and identifying teachers' opinions in terms of the training they had and its applications they experienced/conducted. Teachers thought the program was comprehensive and told that they found it helpful both for themselves and for their students in terms of having positive gain.

Keywords: values education, early childhood

1.Giriş

Sosyal eylem, tutum, ideoloji, değerlendirme, ahlâki yargı, kendini başkalarıyla karşılaştırma, kendini diğer insanlara ifade etme ve onları etkileme girişimleri gibi sosyal davranış olarak adlandırılan hemen hemen tüm davranış türlerinin belirleyicisi olan değerlerin (Rokeach, 1973; Çağdaş ve Seçer,2005) eğitim yoluyla kazanılması, çocukta yanlış gelişmiş bir değeri başka bir değerle değiştirmenin yeni bir değer kazandırmaktan daha zor olduğu düşüncesi dikkate alındığında (Baloğlu ve Balgalmış, 2005; Feather,1988) büyük bir önem arz etmektedir

Değerler toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütler olmakla birlikte aynı zamanda bilinçte yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir (Özguven,2003). Sorumluluk, dürüstlük, adalet, saygı, yardımseverlik ve hoşgörü evrensel olarak kabul edilen değerlere örnek olarak verilebilir. Değerler, davranışı yönlendiren tutumlar için genel bir çerçeveyi biçimlendirir ve bu çerçevede bireyin diğerlerine karşı davranışlarını yönlendirir (Demirhaniscan, 2007). Değerlerin hem kişisel hem de kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkililiğine bağlı olarak, değerler eğitimi eğitimde önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuklar, değerlere ilişkin bilgileri yaşamları boyunca öğrenmektedirler ancak ilk bilgiler erken dönemde kazanılmaya başlanmaktadır (Balat ve Dağal, 2006). 5-6 yaş dönemi, çocuğun, içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir (Bilir ve Bal, 1989). Yapılan bilimsel araştırmalar, insan yaşamının bu ilk yıllarının bireysel ve toplumsal açıdan çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Santrock,2012; Dinç,2001; Senemoğlu,1994).

Temel değerlerin oluştuğu okulöncesinde değerler eğitiminin sistemli verilmesi önemli bir konudur. Temel değerler eğitimi küçük yaşlardan başlanarak verilmeye çalışılmasının yanı sıra değer eğitimi verilirken sistemli hareket edilmesi de önemlidir (Neslitürk,2013). Hökekleli (2011), çocukta iyi bir karakter

yapılanmasını amaçlayan değerler eğitiminin ayrı bir ders olarak ele alınmayıp, bütün ders programları ve okul içi etkinlikleri içine alan bir program çerçevesinde yürütülmesi gerektiğini vurgulamakta, değerler eğitiminin “yaşam boyu eğitim” ilkesine dayalı olarak erken yıllardan başlayıp üniversiteye kadar okul hayatının her basamağında temel değerleri teşvik eden bir yaklaşım içerisinde ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Eğitimden beklenen, bireylere bilgi ve beceri kazandırmaktan öte, toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek, hızla değişen dünyaya uyum sağlayabilecek, çevresinde istenen değişiklikleri yapabilecek bireyler yetiştirmesidir (Ada ve Ünal, 2000). Bu açıdan okulların görevi sadece bilgi ve beceri kazandırmak değil, bireylere temel insani değerleri özümsetmek ve bu değerleri davranış haline getiren bireyler yetiştirmektir (Çağlar, 2005; Lyons, 1978). Ancak bununla birlikte öğretmenler eğitim sürecinde bu konuda nasıl desteklenebileceği ve nerede eksiklikleri olduğu konusunda karmaşa yaşamaktadırlar (Thornberg, 2008; Lyons, 1978). Thornberg (2008)'in “Değerler eğitiminde mesleki bilgi eksikliği” isimli çalışmasında öğretmenler değerler eğitiminin, tepki olarak sorun meydana çıktığında uygulandığı ve plansız olduğu, öğrencilerin okul içindeki davranışlarına odaklanıp, sadece günlük okul yaşamına sokulduğu ve kısmen ya da çoğunun bilinçsizce yapıldığı şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu düşünceden hareketle öğretmenlere değerler eğitiminin nasıl verilebileceğine ilişkin eğitim verilmesinin, çocuklara ise değerler eğitimine ilişkin planlı ve tutarlı eğitim programları uygulanmasının bir ihtiyaç olduğu ifade edilebilir.

Bu doğrultuda öğretmenlere Değerler Eğitimi Programı eğitimi verilerek istekli olan 4 öğretmenden kendi sınıflarında Değerler Eğitimi Programını uygulamaları istenmiştir. Bu araştırma, Değerler Eğitimi Programının etkililiğini test etmek ve öğretmenlere yönelik eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı Değerler Eğitimi Programının anasınıfına devam eden 6 yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesine etkisini belirlemek ve öğretmenlerin aldıkları eğitim programı ve uygulamalarına yönelik görüşlerini ortaya koymaktır.

2.Yöntem

Bu çalışma Turgut Özal Üniversitesi ve Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Turgut Özal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Fonu tarafından 2013-04-017 proje numarası ile desteklenmiştir. Bu çalışmada 2 yöntem kullanılmıştır. Değerler eğitim programının etkililiğini belirlemede ön test-son test kontrol gruplu deneme modeli, öğretmen görüşlerinin analizinde nitel araştırma yönteminin durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Bu araştırma ön test-son test kontrol gruplu deneme modeline uygun olarak desenlenmiştir. Araştırmanın **bağımsız değişkeni** araştırmacı tarafından geliştirilen Değerler Eğitimi Programı **bağımlı değişkeni** ise çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergileme düzeyleridir.

Bu araştırma çalışmanın amacına uygun olarak bilimsel değeri yüksek olan deneme modellerinden “ön-test son-test kontrol kontrol gruplu model” ile yapılandırılmıştır. Ön-test /son-test kontrol gruplu model, deneklerin deneysel çalışmanın hem öncesinde hem de sonrasında, ölçüme tabi tutulmaları yolu ile uygulanmaktadır (Karasar, 1999).

Çalışmanın nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bölümde, çözümlenmeler durum çalışması deseni ile yapılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan nitel çalışma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; 277).

2.1.Çalışma Grubu: Proje kapsamında Ankara’da bulunan ve eğitim almak için gönüllü olan 200 öğretmene eğitim verilmiş, **öğretmenler** bu programı sınıflarında uygulamıştır. Veri toplama aşamasında gönüllülük esas alınmıştır. Hem okulun, hem öğretmenin hem de velilerin deneysel araştırmaya gönüllü katılımları ve ön test son test çalışmalarını gerçekleştirmeleri araştırmanın deney grubunun oluşturulması açısından önemli görülmüştür. Proje kapsamında eğitim alarak gönüllü olan 4 öğretmenin sınıflarında bulunan öğrenciler çalışmanın deneme grubunu oluşturmuştur. Bu öğretmenlerle aynı okulda bulunan, projede eğitim almayan ve programı sınıflarında uygulamayan ancak ön test ve son test uygulamaları için gönüllü olan diğer 4 öğretmenin sınıflarında bulunan öğrenciler ise çalışmanın kontrol grubunu oluşturmuştur. Sık sık devamsızlık yapan öğrenciler değerlendirme kapsamına alınmamıştır. araştırmanın

deneme grubunu 50 çocuk, kontrol grubunu 46 çocuk oluşturmuştur. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1 de belirtilmiştir

Tablo 1. Deneme ve Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Deneme		Kontrol		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kız	24	48	21	45,7	45	46,9
Erkek	26	52	25	54,3	51	53,1
Toplam	50	52,1	46	47,9	96	100

Tablo 1 incelendiğinde, çalışma grubuna alınan çocukların %52,1'i (50) deneme grubunda, %47,9'u (46) da kontrol grubunda olduğu görülmektedir. Deney grubunda yer alan çocukların %48'i Kız, %52'si erkek, kontrol grubunda yer alan çocukların %45,7'si Kız, %54,3'ü erkektir.

2.2. Veri Toplama Araçları: Bu araştırmanın deneysel verilerini elde etmek için Gür (2013) tarafından geliştirilen Davranışta Değerler Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin uyguladıkları program ve aldıkları eğitimi değerlendirmede de Öğretmen Proje Değerlendirme Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Davranışta Değerler Ölçeği: Davranışta Değerler Ölçeği, Gür (2013) tarafından 5-6 yaş çocuklarına yönelik olarak geliştirilmiştir. 42 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tipi bir ölçek olup öğretmenler tarafından doldurulmaktadır. Testten alınan toplam puan 42-210 arasında değişmektedir. 537 çocukta elde edilen veriler doğrultusunda "Davranışta Değerler Ölçeği"nin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulgusu elde edilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre ölçek tek faktörlü bir yapıdadır. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir (Uyum indeksleri $\chi^2=8086.80$, $X^2/sd= 9.87$, CFI=0.96, NNFI=0.96, NFI=0.95 ve GFI=0.58). Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.98 olarak bulunmuştur. Ölçek 5-6 yaş çocuklarının kazandıkları değerleri davranışa dönüştürme durumlarını ölçmek amacıyla kullanılabilir gibi, değerler konusunda geliştirilmesi planlanan bir program öncesinde sınıftaki çocukların hazır bulunuşluk düzeylerini ölçerek, çıkan sonuçlar doğrultusunda programa yön vermek amacıyla da kullanılabilir (Gür, 2013). Bu çalışmada uygulanacak bir değerler eğitimi programı öncesinde ve sonrasında öntest-sontest olarak Davranışta Değerler Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formları: Çalışmaya katılanların, yaşı, cinsiyeti, ilçesi, okuluna yönelik bilgileri elde etmeye yönelik olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Öğretmen Proje Değerlendirme Formu: Öğretmenlerin uyguladıkları program ve aldıkları eğitime yönelik görüşlerine ilişkin bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Öğretmen Proje Değerlendirme Formu, öğretmenlerin almış oldukları eğitimi faydalı bulup bulmadıkları, bu eğitimi almanın kendilerine ne gibi katkılar sağladığı, bu eğitimi arkadaşlarına tavsiye edip etmedikleri, değerler eğitimi programının içeriğine ilişkin düşünceleri, programı uyguladıktan sonra öğrencilerde gözlemledikleri gelişmeleri değerler eğitimi programının en beğendikleri ya da geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşündükleri yönlerine ilişkin bilgileri içeren sorulardan oluşmaktadır.

Değerler Eğitimi Programı: Program Şirin, Şafak, Yuvacı, Bayrak ve Öztürk tarafından geliştirilmiştir. Program 2003 yılında Ankara (Türkiye)'de okul öncesi çocukların eğitimi sırasında şekillenmeye başlamış ve iki yıl süreli pilot uygulama çalışmaları yapılmıştır (Şirin et al., 2014). Öğretmen ve ebeveynlerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda programın olumlu etkileri olduğuna ilişkin geri bildirimler alınmıştır (Şirin ve ark.; 2014). Program, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 17 sayılı, 07.03.2013 tarihli kararı ile 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere onay almıştır.

Değerler Eğitimi Programı, öğrencilerde öğrenmeye istek uyandırmayı, bilgiyi içselleştirerek yaşantıya dönüştürmeyi, öğrenilen davranış öğelerini gözlemlemeyi, bu davranışları pekiştireçler yolu ile destekleyerek kalıcı hale dönüştürmeyi amaçlayan bir eğitim programıdır. Program geliştirilirken Piaget, Vygotsky, Skinner, Gardner ve Bloom'un eğitim yaklaşımları temel alınmıştır. Program çerçevesinde Sevgi, Dostluk ve Arkadaşlık, Saygı, Empati, Sorumluluk, Doğruluk Dürüstlük, Nezaket Davranışları, Emanet

temaları işlenmektedir. Bu sekiz temalar her ay bir tema olacak şekilde işlenmektedir. Program içerisinde temalar hikaye, sanat, drama, müzik, fen ve matematik etkinlikleri vb. yoluyla verilmektedir. Her tema aşağıda yer alan 10 süreç doğrultusunda işlenmektedir(Şirin ve ark., 2014).

1-Tanımlama: Öğretmenin öğreteceği konuyu ve bu konu aracılığı ile öğrenciye ulaştırmak istediği inancı tespit etmesi demektir.

2-Davranış Tasviri: Öğrenen üzerinde düşünülen kazanım davranışlarını ifadelendirilmesidir. Bunların 5 maddeyi geçmemesi tavsiye olunur. Bu davranışların somut ve objektif olması gerekir.(Örn. Kişisel sorumluluklar temasının verilmesi sırasında öğrencinin (yemektan önce elini ve yüzünü yıkamasını, banyosunu yapmasını, vaktinde uyuması vb.) uygulayacağı davranış kalıplarının programda madde olarak ifade edilmesini gerektirmektedir)

3-İhtiyaç Hissettirme: Eğitimsel içeriğe dikkat çekilerek ihtiyaç hissettirilmesi en önemli süreçlerden biridir (İçeriğin yaşantıda işlevselliğinin gösterilmesi vb.).

4-Örnek Olma: Çocuk için özdeşim modeli sunan aile, öğretmen ve yakın çevresi de eğitime örnek olma şeklinde katılmalıdır. Bu basamakta, öğretilen konu ile ilgili örnek olabilecek tarihi şahsiyetler, film kahramanları, doğa olayları incelenerek çocuklara model olarak sunulabilir.

5)Hareketi Beslemek. Öğrenilenlerin okulda etkinlikler sırasında ve günlük yaşam içerisinde kullanılması esastır. Bunlar yaşamsal zenginlikler olarak ifade edilir.

6-Tekrarlama İle Pekiştirme Kullanma: Kazanımlar tekrarlanan ritüeller şeklinde günlük yaşamdaki yerini alır (Gün,2001). Tekrarlama için pekiştiricilerin kullanılması gerekir. Biriktirilen kartlar, onay sözleri, çocukların herhangi bir arzusuna ulaşması, akranları tarafından onaylanması gibi yaşantılar tekrarlama için işe yarayabilecek pekiştiriciler arasındadır.

7-Aile Eğitiminin ve Katılımının Sağlanması: Ailenin eğitime teşvik edilmesi, eğitim müfredatı konusunda bilgilendirilmesi, evde de uygulanan projeler ve aileyi eğitime dâhil eden uygulamalar eğitimin kalıcı olması için vazgeçilmez olan unsurlar olarak görülmektedir.

*8-Sosyalleşme ve Uygulanan Sosyal Projeler:*Öğrenilen bilginin sosyal projelerle desteklenmesi ve sosyal yaşama dâhil edilmesi önemlidir (Gür ve ark.,2012). Uygulanabilir projelerle komşular akraba çevreleri sokak ve aile dostları eğitime dâhil edilmelidir.

*9-Kaydetme:*Öğrencilerin önceki ve sonraki hallerinin gözlemlendiği gelişim değerlendirme dosyalarının tutulması anlamına gelmektedir. Bu dosyalar yoluyla öğrenenin geçirdiği aşamalar gözlemlenmekte ve kaydedilmektedir.

*10-Geri Dönme:*Verilen eğitimi diğerleri ile aynı oranda öğrenemeyen öğrencilerin uygulanan ilave projelerle diğerlerinin standartlarına getirilmesine işaret etmektedir.

2.3.Araştırma Süreci:Çalışma süresince ayda bir gün öğretmenlere eğitim verilmiş, öğretmenler de programa ilişkin aylık uygulamalarını sınıflarında gerçekleştirmişlerdir. Gerekli olan eğitimsel içerikler aylık olarak öğretmenlere verilmiştir (Tüm öğretmenler birlikte eğitim almış ve aynı zamanda etkinlikleri sınıflarında uygulamışlardır. Ancak ön test ve son test çalışmaları eğitim alan öğretmenler arasından gönüllü olan 4 öğretmenle gerçekleştirilmiştir). Gönüllü 4 öğretmenle programın uygulaması ve araştırmacılar tarafından deneme ve kontrol grubu çocuklarla ön test ve son test uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Öğretmen eğitimi tamamlandıktan bir ay sonra (öğretmenlerin son aya ilişkin program içeriğini sınıflarında uygulamaları için zaman verilmiştir). Program bitiminde öğretmenlerden proje değerlendirme formunu doldurarak araştırmacılara ulaştırmaları istenmiştir. Öğretmenler kargo yolu ile veya araştırmacılara bizzat ulaşarak proje değerlendirme formlarını araştırmacılara ulaştırmışlardır. Dağıtılan 200 formdan 72 tanesi araştırmacılara ulaşmıştır. Program ve aldıkları eğitime yönelik öğretmenlerin görüşleri bu 72 form kapsamında değerlendirilmiştir.

2.4.Verilerin Analizi: Değerler Eğitimi Programının çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olup olmadığına yönelik olarak çocuklarla gerçekleştirilen nicel çalışma kapsamında Davranışta Değerler Ölçeğinin ön-son testi verileri bilgisayarda SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social Sciences) versiyonundan yararlanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan istatistikî sonuçlar tablolar halinde düzenlenerek yorumlanmıştır. Grup ortalamaları arasındaki farklılık bağımsız t-testi ile

karşılaştırılmıştır. 8 ay süren değerler eğitimi programı sonrasında yine her iki gruba son test olarak Davranışta Değerler Ölçeği uygulanmış ve grup ortalamaları arasındaki farklılık bağımsız t-testi ile değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubu ön test son test sonuçlarını karşılaştırmak amacıyla bağımlı gruplar için t-testi yapılmıştır. Ön test ve son testin ortalama puanları 0.05 veya 0.01 önemlilik düzeyi esas alınarak değerlendirilmiştir. Öğretmen değerlendirmelerine yönelik gerçekleştirilen çalışmada ise çözümlenmeler durum çalışması deseni ile yapılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan nitel çalışma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; 277)

3. Bulgular

Bu çalışma iki boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyutta, Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olup olmadığı ikinci boyutta ise, okul öncesi öğretmenlerinin almış oldukları Değerler Eğitimi Programını tanıtmaya ve uygulama eğitimine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

3.1. Birinci Boyut: Değerler Eğitimi Programının çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkisi:

Bu bölümde, 6 yaş grubu 96 çocuğun (50 deney, 46 kontrol grubu) Davranışta Değerler Ölçeği ön test ve son test puanlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların Davranışta Değerler Ölçeği ön test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları

	GRUP	N	$\bar{X}$	S	t	P
ÖN TEST	Deneme	50	133,64	39,346	.356	,722
	Kontrol	46	130,80	38,467		

Tablo 2’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, Deneme grubunda yer alan çocukların ön test puan ortalaması 133,64 iken kontrol grubunda yer alan çocukların öntest puan ortalaması ise 130,80’dir. Hesaplanan ön-test sonuçlarına göre deneme ve kontrol grubunun ortalamalarının birbirinden anlamlı derecede farklı olmadığı görülmektedir ($P > 0.05$). Bu sonuç; deneme grubu ile kontrol grubu arasında Davranışta Değerler Ölçeği ön-testinin sonuçları bakımından anlamlı derecede farklılık olmadığını göstermektedir. Bu durum Deneme ve kontrol gruplarının uygulama öncesinde Davranışta Değerler Ölçeği puan ortalamaları açısından birbirine benzer olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 3. Deneme ve kontrol grubunda yer alan çocukların Davranışta Değerler Ölçeği son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları

	GRUP	N	$\bar{X}$	S	t	P
SON TEST	Deneme	50	186,78	18,715	8,184	,000***
	Kontrol	46	141,96	33,466		

*** $P < 0,001$

Tablo 3’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, Deneme grubunda yer alan çocukların son test puan ortalaması 186,78 iken kontrol grubunda yer alan çocukların son test puan ortalaması ise 141,96’dır. Son-test sonuçlarına göre deney ve kontrol grubunun ortalamalarının birbirinden istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı olduğu görülmektedir ($P < 0,001$). Bu duruma göre Değerler Eğitim Programı uygulamaları 6 yaş grubu çocukların değerler eğitimi kazanımları açısından etkilidir.

Tablo 4. Deneme grubundaki çocukların Davranışta Değerler Ölçeği ön test/son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	t	P
DENEME GRUBU	Ön Test	50	133,64	39,346	-11,337	,000***
	Son Test	50	186,78	18,715		

*** $P < 0,001$.

Tablo 4'te yer alan sonuçlar, Deneme grubunda yer alan çocukların ön test puan ortalaması 133,64 iken son test test puan ortalaması ise 186,78'dir. Aritmetik ortalama sonuçları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir($P < 0,001$).

Tablo 5. Kontrol grubundaki çocukların Davranışta Değerler Ölçeği ön test/son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	t	P
KONTROL GRUBU	Ön Test	46	130,80	38,467	-7,977	,000
	Son Test	46	141,96	33,466		

Tablo 5'te yer alan sonuçlar incelendiğinde, Kontrol grubunda yer alan çocukların ön test puan ortalaması 130,80 iken kontrol grubunda yer alan çocukların ön test puan ortalaması ise 141,96 'dır. Hesaplanan aritmetik ortalama sonuçlarına göre ön-test-son-test puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir($P < 0,001$).

Bulgulara görüldüğü üzere kontrol grubunun ön test ve son test puanları artışında da anlamlı bir artış olmuştur. Ancak bu artış deneme grubuna göre daha azdır. Bu durum Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların Davranışta Değerler Ölçeği ön test ve son test puan ortalamaları

KONTROL Grubu	$\bar{X}$	DENEY Grubu	$\bar{X}$
Ön Test	130,80	Ön Test	133,64
Son Test	141,96	Son Test	186,78
fark	11,16	fark	53,14

Tablo6'ya göre,deney ve kontrol grubundaki çocukların Davranışta Değerler Ölçeğinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasındaki farka bakıldığında, grupların her ikisinde de puanlarında ön teste göre son testte bir yükselme görülmektedir. Kontrol grubunda yer alan çocukların Davranışta Değerler Ölçeği, ön test son test puan ortalamaları arasında bir artış olduğu saptanırken, söz konusu bu artışın deneme grubundaki artış kadar belirgin olmadığı belirlenmiştir. Kontrol grubu 11,16 puanlık artış kaydederken deneme grubu 53,14 puanlık artış kaydetmiştir. Bu artışın öğrencilere sunulan Değerler Eğitim Programının etkili olduğu şeklinde açıklanabilir.

3.2.İkinci Boyut: Okulöncesi öğretmenlerinin almış oldukları Değerler Eğitimi Programı eğitiminin değerlendirilmesine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi:

Bu bölümde öğretmen proje değerlendirme formunda yer alan 7 sorunun 72 okul öncesi öğretmeni tarafından yanıtlanması sonucunda edilen bilgiler yer almaktadır. Bu sorular öğretmenlerin almış oldukları eğitime ve bu eğitim doğrultusunda sınıflarında yapmış oldukları uygulamalara yöneliktir. Sorulara yöneltilen cevapların değerlendirilmesi aşağıda sunulmuştur.

Soru 1: Almış olduğunuz eğitimi faydalı buldunuz mu?

Bu soruyu tüm öğretmenler evet olarak yanıtlamıştır. 72 (%100) öğretmenin tamamı almış oldukları eğitimi faydalı bulduğunu ifade etmiştir.

Soru 2: Bu eğitimi almak size ne gibi katkılar sağladı?

Bu soruya ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 7. Öğretmenlerin almış oldukları eğitimin katkılarına ilişkin görüşleri

Bu eğitimi almak size ne gibi katkılar sağladı?	f	%
Kaybetmek üzere olduğum değerleri hatırlamamı sağladı	15	20,8
Öğrencilerime verdiğim eğitimin kalitesini arttırdı	53	73,6
Kendimi değerli hissettim	3	4,2
Değerlerimizin değerli olduğu bilincinin erken yaşta aşılması gerektiğinin önemini anlamamızı sağladı	1	1,4
Toplam	72	100,0

Tablo 7’de yer alan bulgulara göre öğretmenler aldıkları eğitimin kendilerine katkısını % 73,6’sı “Öğrencilerime verdiğim eğitimin kalitesini arttırdı”, %20,8’i “Kaybetmek üzere olduğum değerleri hatırlamamı sağladı”% 4,2’si “Kendimi değerli hissettim” şeklinde belirtmişlerdir

Soru 3:Bu eğitimi diğer arkadaşlarınıza da tavsiye eder misiniz?

Bu soruyu tüm öğretmenler evet olarak yanıtlamıştır. 72 (%100) öğretmenin tamamı almış oldukları eğitimi diğer arkadaşlarına da tavsiye edebileceklerini belirtmişlerdir.

Soru 4: Değerler Eğitimi Programının içeriğiyle ilgili olarak düşünceleriniz nelerdir?

Değerler Eğitimi Programının içeriğine ilişkin öğretmenlerin % 52,8 i “Çok kapsamlı, “Değerler konusunda verilmesi gereken temel konu ve alışkanlıkları kapsıyor” % 44,4’ü “Uygulama konusunda çok faydalı” şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler % 1,4’le “Okul öncesi öğretmenlerinin mutlaka öğrenmesi ve uygulaması gereken bir program”, “Geliştirilerek daha çeşitli hikâye etkinliklerine yer verilmeli” şeklinde de görüş bildirmişlerdir (Bkz.Tablo 8)

Tablo 8. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Programının içeriğine ilişkin görüşleri

Değerler Eğitimi Programının içeriğiyle ilgili olarak düşünceleriniz nelerdir?	f	%
Uygulama konusunda çok faydalı	32	44,4
Çok kapsamlı, değerler konusunda verilmesi gereken temel konu ve alışkanlıkları kapsıyor	38	52,8
Geliştirilerek daha çeşitli hikâye etkinliklerine yer verilmeli	1	1,4
Okul öncesi öğretmenlerinin mutlaka öğrenmesi ve uygulaması gereken bir program	1	1,4
Toplam	72	100,0

Soru 5:Değerler Eğitimi Programını uygulamaya başladıktan sonra öğrencilerinizde gözlemlediğiniz gelişmeler nelerdir?

Bu soruyu, 55 öğretmen (%76,4)“değerleri somutlaştırarak yaşantılarına kattıklarını gördüm” diye, geriye kalan 17 öğretmen ise (%23,6) yetişkinlere ve arkadaşlarına karşı daha olumlu davranışlar sergilediklerini gözlemledim” şeklinde yanıtlamışlardır.

Soru 6:Programın en beğendiğiniz/takdir ettiğiniz yönü nedir?

Bu soruya ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 9. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Programının en beğendikleri yönüne ilişkin yorumları

Programın en beğendiğiniz/takdir ettiğiniz yönü nedir?	f	%
Öğrencilerin davranışlarında gözle görünür değişiklikler olması	16	22,2
İnsanın ruhunu rahatlatan etkinlikler içermesi	1	1,4
Günlük planların kolaylıkla uygulanabilir nitelikte olması	20	27,8
Sistematik çalışılması	22	30,6
Değerlere sahip çıkması	8	11,1
Türk kültürünü öğretmesi	1	1,4
Aile katılımı etkinlikleri	3	4,2
Çocukların yaşayarak öğrenmeleri	1	1,4
Toplam	72	100,0

Bu soruyu öğretmenlerin %30,6’sı “Sistematik çalışılması”, %27,8’i “Günlük planların kolaylıkla uygulanabilir nitelikte olması”,%22,2’si “Öğrencilerin davranışlarında gözle görünür değişiklikler olması”,%11,1’i “Değerlere sahip çıkması” olarak belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler “ Aile katılımı

etkinlikleri”, “İnsanın ruhunu rahatlatan etkinlikler içermesi”, “Türk kültürünü öğretmesi” “Çocukların yaşayarak öğrenmeleri” yanıtlarını da vermişlerdir (Bkz.Tablo 9)

Soru 7:Programın geliştirilmesi açısından önerileriniz nelerdir?
Bu soruya ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 10. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Programının geliştirilmesine yönelik önerileri

Programın geliştirilmesi açısından önerileriniz nelerdir?	f	%
Yeterli, herhangi bir önerim yok.	53	73,6
Öğretmenlerin sınıflarında programla ilgili deneyimlerini paylaşabilecekleri bir internet sitesinin olması	13	18,1
İsteğe bağlı olarak uygulanan değil okullarda zorunlu olarak okutulan bir program olması	2	2,8
Sınıfta öğrencilere yaptırılacak etkinlik kitapçıkları olmalı	2	2,8
Daha çok oyun, deney vb. eklenmeli	2	2,8
Toplam	72	100,0

Öğretmenlerin %73,6’sı programın geliştirilmesi açısından hiç bir öneri getirmezken (programı yeterli bulduğunu ifade ederken) , %18,1’i “Programla ilgili deneyimlerini paylaşabilecekleri bir internet sitesinin olması”nı öneri olarak belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler “İsteğe bağlı olarak uygulanan değil okullarda zorunlu olarak okutulan bir program olması” (%2,8), “Sınıfta öğrencilere yaptırılacak etkinlik kitapçıkları olması” (%2,8), “Daha çok oyun, deney vb. eklenmesi” önerilerini de (%2,8) getirmişlerdir (Bkz.Tablo 10).

4.Tartışma

Bu çalışmada, Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olup olmadığı ve okulöncesi öğretmenlerinin almış oldukları Değerler Eğitimi Programı eğitimine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olup olmadığı boyutunda 50’si deney, 46’sı kontrol olmak üzere 96 çocukla çalışılmış olup ön test ve son test olarak Davranışta Değerler Ölçeği uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunda bulunan çocukların ön test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum, Davranışta Değerler Ölçeği puan ortalamaları açısından deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesinde denk olduğuna işaret etmektedir. Deney ve Kontrol grupları son test puanları arasındaki fark istatistiksel olarak Değerler Eğitimi Programı uygulanan grubun lehine anlamlı bulunmakla birlikte, hem deney, hem de kontrol grubunun ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Ancak Deneme grubunun kazanımları kontrol grubundan fazladır. Kontrol grubu 11,16 puanlık artış kaydederken deneme grubu 53,14 puanlık artış kaydetmiştir.

Türk eğitim sisteminde değerler eğitimine büyük önem verilmektedir. Mili Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan okul öncesi eğitimin temel ilkeleri arasında değerler eğitimine vurgu yapılmakta, programın amaç ve kazanımlarında değerlere ilişkin kazanımlar yer almaktadır (MEB,2013:11).Programlı bir şekilde olmasa da öğretmenler eğitimlerinde değerlere yönelik etkinlik uygulamalarında bulunmaktadır. (Meydan ve Bahçe, 2010; Johansson,2011; Akpınar ve Özdaş, 2013). Bu bağlamda öğretmenlerin gerçekleştirmiş olduğu değer kazanımına yönelik etkinliklerin kontrol grubunda yer alan çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemeleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, Değerler Eğitimi Programı eğitimi alan grubun kazanımları ile kontrol grubunun kazanımları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olması, programın değerlerin davranışa dönüştürülerek sergilenmesi üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Yapılan çalışmalar konunun uzmanları tarafından geliştirilerek öğretmenlere eğitim verilen ve öğretmenler tarafından sahip çıkılarak etkin bir şekilde uygulanan değerler eğitimi programlarının çocukların değer kazanımları üzerinde anlamlı etkileri olduğuna işaret etmektedir (Dılmaç, 1999; Karma ve Kahil, 2005; Skaggs ve Bodenhorn, 2006; Aydın, 2008Katılmış, 2010).

Öğretmenlerin almış oldukları Değerler Eğitimi Programını Uygulama Eğitimi ve Programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin (n=72) almış oldukları eğitimi faydalı buldukları, aldıkları eğitimin katkısını çoğunlukla öğrencilerine vermiş oldukları eğitimin kalitesinin

artması ve kaybetmek üzere olduğu değerleri hatırlamalarını sağlaması şeklinde ifade ettikleri ve bu eğitimi diğer arkadaşlarına tavsiye edebileceklerini belirttikleri görülmüştür. Programın içeriği ile ilgili olarak programı çok kapsamlı ve uygulama konusunda faydalı buldukları, programı sınıflarında uygulamaya başladıktan sonra ise çocukların olumlu yönde gelişme kaydettiklerini gözlemledikleri belirlenmiştir. Öğretmenler programın en beğendikleri yönünü sistematik çalışması, uygulanabilir nitelikte olması, öğrencilerin davranışlarında gözle görülür değişiklikler olması, değerlere sahip çıkması şeklinde belirtmişlerdir. Eğitim programının geliştirilmesine yönelik, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu programı yeterli bulduğunu ifade ederek herhangi bir öneri sunmazken, diğerleri programla ilgili deneyimlerini paylaşabilecekleri bir internet sitesinin olması, programın okullarda zorunlu hale getirilmesi, etkinlik kitapçıklarının yayınlanması, programa daha çok oyun, deney gibi etkinliklerin eklenmesi şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Yukarıda yer alan öğretmenlerin görüşleri ışığında öğretmenlerin hem eğitim sürecinden, hem de programı uygulama sürecinden tatmin oldukları, hem kendilerinin hem de öğrencilerinin olumlu kazanımlar elde ettiklerini düşündükleri ifade edilebilir. Proje okulöncesi öğretmenlerinden büyük talep görmüş ve eğitim süreci sonunda Ankara İlçe Eğitim Müdürlüklerinden eğitimlerin ilçelerde gerçekleşmesine yönelik taleplerde bulunulmuş, bu doğrultuda 19 formatör öğretmen yetiştirilerek ilçelerde Değerler Eğitimi Programı Eğitimi verilmesi üzere Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilmiştir.

Yığıttır ve Keleş (2011) ve Üner'in (2011) araştırma sonuçlarında elde ettikleri bulgular öğretmenlerin öğrencilerle değerler eğitimi uygulamalarında sıkıntı yaşadıklarını ve destek taleplerinin olduğunu destekler niteliktedir. Yalar ve Yanpar(2011) öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda hizmetiçi eğitim taleplerinin olduğunu vurgulamaktadır. Akpınar ve Özdaş(2013) 55 öğretmenle yürütmüş oldukları çalışmanın sonucunda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%93) değerler eğitiminin önemli olduğuna inandıklarını bulmuştur. Bu durum öğretmenlerin değerler eğitimine önem vermelerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Şahinkayası ve Kelleci (2012) yapmış oldukları çalışmanın sonucunda öğretmenlerin değerler eğitimine önem verdiklerini ve bu yönde eğitim almak ihtiyaçlarını belirttiklerine işaret etmektedir. Thornberg ve Oğuz da (2013) çalışmalarında öğretmenlerin profesyonel destek ihtiyaçlarına vurgu yapmaktadır. Lovat ve ark. (2011) ve Tirri (2011) değerler eğitimine yönelik programlar geliştirilmesinin önemli bir ihtiyaç olduğunu belirtmekte, Shapira-Lischinsky (2011) ise öğretmenlere değerler konusunda eğitim verilmesinin bir gereklilik olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, değerler eğitimi uygulamalarına yönelik profesyonel programlar geliştirilmesi ve öğretmenlere bu programların nasıl uygulanacağına yönelik eğitim verilmesinin bir ihtiyaç olduğu ve sunulan Değerler Eğitimi Programının 6 yaş çocuklarının eğitiminde kullanılabilir ve etkili olduğu ve öğretmenlerin ihtiyaçlarına cevap verdiği ifade edilebilir.

5.Sonuç

Değerler Eğitimi Programının altı yaş grubu çocukların değerleri davranışa dönüştürerek sergilemesi üzerinde etkili olduğu, öğretmenlerin almış oldukları Değerler Eğitimi Programını Uygulama Eğitimine ve programı sınıflarında uygulama sürecine ilişkin olarak gerek kendilerinin, gerek öğrencilerinin olumlu kazanımlar elde ettiklerini düşündükleri ve değerler eğitimi programını kapsamlı ve uygulama konusunda faydalı buldukları sonucuna varılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, nitelikli değerler eğitimi programları geliştirilerek öğretmenlere değerler eğitimi uygulamaları konusunda eğitimler verilmesi, okul öncesi değerler eğitimi etkinlik havuzları oluşturularak bu etkinlik havuzlarının öğretmenler tarafından kolay erişilir hale getirilmesi (kitapçıklar ya da web içerikleri geliştirilebilir) ve etkinliği kabul edilen bu programa yönelik Türkiye genelinde okul öncesi eğitimi öğretmenlerine hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Ada, S. & Ünal, S. Sınıf yönetimi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi, 2000.
- Akpınar, B. & Özdaş, F. (2013). "Teachers' views on value education at primary schools: a qualitative analysis". Fırat University Journal of Social Science, 23(2):105-113.
- Aydın, Ö. (2008). "Yardımseverlik ve sorumluluk odaklı karakter eğitim programının 7. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyine etkisi". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yedi Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balat, G. U. & Dağal, A. B. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri, Ankara, Kök Yayıncılık, 2009.
- Baloğlu, M. & Balgamiş, E. (2005). "The description of self-values among primary-and-high school administrators", Journal of Values Education, 3(10):19-31.
- Bilir, Ş. & Bal, S. (1989). "Kütahya il merkezinde anaokuluna giden ve gitmeyen 4-6 yaşlar arasındaki çocukların kullandıkları ifadelerin sözdizimi yönünden incelenmesi: 6.Ya-Pa Semineri Kitapçığı, İstanbul, Ya-Pa Yayınevi, 1989.
- Çağdaş, A. & Seçer, Z. Çocuk ve ergenlerde sosyal ve ahlaki gelişim. (Ed: Ramazan Arı) Yayın No:1 Konya, S. Ü M.E. F. Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, 2005.
- Çağlar, A. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. Ed.: Müzeyyen Sevinç. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2005.
- Demirhaniscan, C. (2007). "İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği". Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilmaç, B. (1999). "İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçüğü ile sınanması". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dinç, B. (2002). "Okul öncesi eğitimin 4-5 yaş çocuğunun sosyal gelişimine etkileri konusunda öğretmen görüşleri". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Feather, N. T. (1988) "Moral judgment and human values", British Journal of Social Psychology, 27: 239 – 246.
- Gür, Ç. (2013). "Development of behavior values scale for children in the five-to-six-year-old age group", International Journal of Learning & Development, 3(1): 56-72.
- Gür, Ç., Yuvacı, Z. & Şafak, M. (2012). "The toy in my dreams". European Journal of Social Sciences, 34(1): 31-38.
- Hökelekli, H. Ailede, okulda ve toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi, İstanbul, Timaş Yayınları, 2011.
- Johansson, E. (2011). "Moral discoveries and learning in preschool. In N. Pramling, & I Pramling Samuelsson (Eds.)", Educational Encounters: Nordic Studies in Early Childhood Didactics (pp. 127-140). Springer: Scienc+Buisness media.
- Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi., Nobel Yayın Dağıtım.
- Karma, E., H. & Kahil, R. (2005). "The Effect of "Living Values: An educational program" on behaviors and attitudes of elementary students in a private school in Lebanon", Early Childhood Education Journal, 33: 2.
- Katılmış A. (2010). "Sosyal bilgiler derslerindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitimi programı geliştirilmesi". Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lovat, T., Dally, K., & Toomey, R. (2011). "The impact of values education on school ambience and academic diligence", International Journal of Educational Research, 50:166-170.
- Lyons, R.K. (1978) "Moral and personal value judgment of preschool children", Child Development, 49: 1197-1198.
- MEB. Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü, 2013.
- Meydan & Bahçe (2010). "Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi", Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1): 20-37.
- Neslitürk, S. (2013). "Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi". Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Öztürk Samur, A.(2011). “*Ayrıntılı değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimine etkisi*”. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rokeach, M. The nature of human values, New York, The Free Press, 1973.
- Santrock, J.W. Yaşam Boyu Gelişim (Ed.G.Yüksel), Ankara, Nobel Yayıncılık, 2012.
- Shapira-Lishchinsky, O. (2011). “*Teachers’ critical incidents: Ethical dilemmas in teaching practice*”, Teaching and Teacher Education, 27: 648–656.
- Skaggs, G. & Bodenhorn, N. (2006). “*Relationships between implementing character education, student behavior and student achievement*”. Journal of Advanced Academics, 18(1): 82-114.
- Senemoğlu, N. (1994). “*Okul öncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır*”, Hacettepe.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi, 10: 21-30.
- Şahinkaya, Y. & Kelleci, Ö.(2012). “*Elementary school teachers’ views on values education*”. The paper presented at 3rd World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership - WCLTA 2012. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 93: 116-120.
- Şirin, N., Şafak, M.; Öztürk, N., Yuvacı, Z. & Bayrak, F. Okul öncesi değerler eğitimi programı, Ankara, Zambak yayınları, 2014.
- Thornberg, R. (2008). “*The lack of Professional knowledge in values education*”, Teaching and Teacher Education, 24: 1791–1798.
- Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). “*Teachers’ views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey*”, International Journal of Educational Research, 59:49–56.
- Tirri, K. (2011). “*Holistic school pedagogy and values: Finnish teachers’ and students’ perspectives*”, International Journal of Educational Research, 50: 159–165.
- Üner, E. (2011). “*Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*”. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalar, T. & Yanpar, Y.T.(2011). “*Determining the teachers opinions on improving values education and developing a programme module sample*”. Electronic Journal of Social Sciences, 10(38): 79-98.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Yiğittir, S. & Keleş, H. (2011). “*Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*”, Milli Eğitim Dergisi, 40(189): 144-154.

EK 1

DEĞERLER EĞİTİMİ PROGRAMI ÖRNEK UYGULAMASI

Konu: Sorumluluk

Davranış Kazandırma Formülü

1. Tanımlama: Kişisel sorumluluklarım

İnanç: Ellerimi yıkamam gerekir

2. Davranış Tasviri

- Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak
- Tuvaletten sonra elleri yıkamak
- Suyu tasarruflu kullanmak
- Kullandığı lavaboyu temiz bırakmak
- Çıkarken ışığı kapatmak

3. İhtiyaç Hissettirme:

Öğretmen öğrencilerine parmak boyası yaptırır. Yaptırdığı parmak boyasının ardından ellerini yıkamadan ve bir yere sürmeden durma yarışması yapılır.(Donarak durma yarışması gibi) En uzun süre ellerini bir yere sürmeden duran yarışmayı kazanır. Sonrasında çocuklara ellerin kirli durmasını mı yoksa yıkamak istediklerini mi sorar. Birlikte el yıkamak üzere lavaboya gidilir. Lavaboda el yıkılırken yıkama kuralları öğretilir.

4. Örnek Olma

Öğretmen yemekten önce ve sonra lavaboya giderek çocukların yanında kendi ellerini kurallara uygun olarak yıkar. Kedilerin pati temizliklerini ne kadar önemsediklerini gösteren bir video izletir. Film kahramanları (Pepe vb) temizliklerine dikkat ettikleri filmleri izletilebilir

5. Hareketi Besleme

Öğrencilerin zekâ alanları ve duyu organlarını desteklenerek hikâye etkinliği uygulanır.

Ön Hazırlık: Mide ve yemek borusu kartondan kesilir. Şeffaf bir poşet, mide ve yemek borusu üzerine zımbalanır. Mide düzeneği görünür şekilde hazırdır .Bir bardak leblebi bir miktar toz çay temin edilir.

Öğretmen çocuklara leblebi adamlar adlı öyküyü anlatır. **Bunun için bir bardak leblebiyi eline alır ve hikâyeyi anlatmaya başlar.**

“Bir çocuk sokakta çamurla oynuyormuş. Sonrasında kuru yemiş dükkânına gitmiş. Orada leblebi adamları görmüş. Leblebi adamlar bir kutunun içinde sıkışık sıkışık bekliyormuş. Çocuk onları fark etmiş. Bardağın içinde leblebi satın almış. Leblebi adamları eline almış. Kirli ellerini yıkamadan ağzına atarak yemeye başlamış.(Öğretmen hazırladığı şeffaf mideye leblebileri atar)Leblebi adamlar bu durumdan çok memnun olmuşlar. Birer birer çocuğun karnına girmişler(Çocuklara da yemeleri için birer tane verilir.)Şimdi çok mutlularmış. Çocuğun boğazından “hoppp” diye kayarak mideye inmişler. Orada bir macera başlamış. Her gelen leblebi adam mideye hopluyor. Top havuzunda eğlenir gibi midenin içinde bir oyana bir bu yana yüzüp duruyormuş(Elindeki düzeneği hareket ettirir) . “Yaşasın sıkıcı kuruyemiş dükkânından kurtulduk,” diyerek şarkı söylüyorlarmış. Aradan bir süre geçmiş. Leblebi adamlar aralarında zararlı bir şeylerin daha olduğunu görmüşler (Öğretmen çay parçalarını da düzeneğin içine atmaya başlar). “Acaba bunlar ne diye merak etmişler. Sonunda bunların çocuğun kirli elinden gelen mikroplar olduğunu anlamışlar. Çocuğun elinden mideye gelen mikroplar yaramazlık yapıyor, etrafı karıştırıyorlarmış. Leblebi adamların neşesi kaçmış. Çocuğun midesi de bu durumdan rahatsız olmuş. Bir ileri bir geri çalışıyor, sularını çoğaltıyor mikroplardan bir türlü kurtulamıyormuş.

Çözüm olarak ne yapacağını bilemiyormuş. Bu durumdan diğer organları da etkilenmişler. Çocuğun ateşi çıkmaya başlamış.”

Öğretmen hikâyeyi burada yarım bırakır. Çocuklardan çözüm üretmeleri için aşağıdaki soruları sorar

- Çocuklar acaba mide neden rahatsız olmuş?
- Çocuk leblebi yemeden önce ne yapmalıymış?

Hikaye çocuklarla beraber drama şeklinde uygulanır.

Çocukların bir kısmı el ele tutuşarak mideyi oluştururlar. Dönmeye başlarlar. Kenardaki çocuklar leblebi olarak birer ikişer içeriye alınırlar. Halkanın içine girince hoplayıp zıplayıp eğlenirler. Okuldan bir

öğretmen mikrobu temsil eder. Çocukların ellerinin arasından zorla mideye girmek ister. Öğretmen içeri girecekken çocukların halkası büzülür onu içeri almak istemez. Öğretmen gıdıklayarak çocukları rahatsız eder. Halka dağılır. Çocuklar kaçışmaya başlar. Öğretmen onları kovalar. Sonunda çocuklar anlaşır bir araya gelerek yeni bir halka oluşturur. Öğretmeni yakalar. Onu dışarıya çıkarır. Böylece mide mikroptan kurtulmuş olur.

Fen ve Doğa

Nohut Çimlendirme

Öğretmen her çocuk için pamuk ve pet bardağı ayarlar. Birlikte bardaklara pamuklar koyularak ıslatılır. İçlerine nohut koyulur. Sınıfın bir köşesinde nohut çimlenmeye bırakılır. Öğretmen kendi nohuduna sürekli su koyar. Doğal olarak nohutları çimlenmez. Sonucunda “Çocuklar her şeyin çok olması bazen zarar getirebilir. Nohut için çok su koymak faydalı olmadı. Bizlerde elimizi gereği kadar yıkamalı çok su tüketmemeliyiz,” der.

Ellerin mikroplu halini mikroskopta gösteren video izlenebilir.

Parmak oyunu oynanır.

Avucunun içine sabun koyun / suyu azıcık açın/ birbirine sürtün/ köpürdükçe köpürtün /Bak elinin her yanı/Baloncuklarla doldu./Üzerindeki mikropları/Baloncuklar içinde yuttu. /Onları da su aldı lavaboya götürdü./ Ellerinde misler gibi koktu./Musluğu ve ışığı sıkıca kapat/ Şimdi oyuna hazırsın bak.

Sanat Etkinliği:

Gerekli malzemeler:

- Doktor eldiveni
- Değişik renkteki ipler

Doktor eldivenlerinin içi hava ile şişirilir. Parmak uçları iplerden saçlar yapılarak bağlanır. Renkli ispirtolu kalemlerle süslenerek parmak çocuklar yapılır.

6. Tekrarlama

“Sürpriz Kavanozu” Adlı Proje Hazırlanır.

Gerekli malzemeler: Kavanoz, kurdele veya ip, değişik şeker sakız toka vb

Uygulama: Öğretmen çocuklar için uçlarına sakız vb. bağladığı kurdeleleri kavanozun içine koyar. Kavanozun içine hediyeler dışında a kurdelelerin ucu gelecek şekilde aşağı sarkıtır. Çocuklar kavanozun içini göremeyeceği yüksekçe bir yere kaldırır. Her kurdelenin ucu dolu değildir. Çocuklar yemekten önce, sonra ve tuvaletten sonra ellerini yıkarlarsa bu kurdeleyi çekerler. Ucunda bağlı olan sürprizi kazanırlar.) Bazen kurdelenin ucu boş olabilir. Diğer el yıkamaya yeniden denerler.

Aile Eğitimi

Ailelere el temizliğinin önemini anlatan bir yazı gönderilir. Sonrasında okuldaki uygulamalar anlatılır. Sanat etkinliğinde hazırlanan etkinlik ev projesi olarak gönderilir. Ailelerden banyoya koyarak çocuklarının el yıkadıkça üzerine kalemlerle işaret koymaları istenir. Bir hafta sonunda proje geri istenerek sınıfta değerlendirilir.

7. Sosyalleşme

Çocuklarla beraber temiz eller afiş çalışması yapılarak ailelerin iş yerlerine asmaları ve oradaki iş arkadaşlarına da el temizliğini hatırlatmaları istenir.

8. Kaydetme

Ailelerden gelen el yıkama projesi portfolyo dosyasına koyulur. Öğretmen temiz ellerle ilgili çekilen resimleri dosyaya koyar. “El yıkamayı alışkanlık haline getiren çocuk” belgesini düzenleyerek ödüllendirir.

9. Geri Dönme

El yıkamayı alışkanlık haline getirememiş olan çocuklar temizlik başkanı seçilerek diğer arkadaşlarına ellerini yıkamaları gerektiğini hatırlatmaktan sorumlu olurlar. Hatırlattıkça kendileri de yıkamış olurlar.

El yıkamayı alışkanlık haline getirmiş çocukla, alışkanlık haline getirememiş olan çocuk eşleştirilir. Lavaboya beraber gönderilir.